

КРАЄЗНАВЧО-ПОШУКОВА І ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА ЯК СКЛADOVA ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ І ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ

С.З. Данилюк

Україна, Запорізька область смт. Михайлівка,
Михайлівський НВК «ЗОШ І-ІІІ ст.-гімназія»

Важливу роль у вихованні свідомих громадян і патріотів України відіграє краєзнавство. Краєзнавство належить до нового типу міждисциплінарного знання, що складається у сучасній науці і включає в себе такі аспекти: історичні, економічні, географічні, демографічні, біографічні, фольклорні, соціологічні, музеєзнавчі, екологічні, літературознавчі, бібліографічні. Історичне краєзнавство—це не самостійний предмет шкільного вивчення, а принцип навчання і виховання на місцевому матеріалі. Краєзнавство стало важливим засобом підвищення якості знань, воно сприяє формуванню в учнів наукового світогляду, вихованню моральності і патріотизму. Основні особливості історичного краєзнавства на сучасному етапі – висока ідейність, суспільно-корисна спрямованість, його пошуково-дослідницький характер. Краєзнавчо-пошукова робота відкриває широкі можливості для самостійної діяльності учнів, для дослідження і навіть відкриття. Це пробуджує у школярів глибокий інтерес до історії краю, України, викликає тягу до знань.

Тому я обрала своєю проблемною темою «Краєзнавчо-пошукова і дослідницька робота як складова формування патріотизму і громадянської свідомості учнів». Головна мета моєї діяльності: сформувати і виховати особистість з високим рівнем громадянської свідомості і патріотизму.

З 2007 року на базі Михайлівської районної гімназії створено клуб військово-патріотичного виховання «Пошук» керівником якого являюсь я. Всі гуртківці-краєзнавці є активними членами клубу. Діти доглядають обеліски і могили загиблих солдатів, надають допомогу учасникам Великої Вітчизняної війни, організують зустрічі з ветеранами в гімназії, проводять заходи військово-патріотичного спрямування: конкурс інсценованої воєнної пісні, свято-реквієм «В моїй душі болить Афганістан», свято «Низький уклін вам, ветерани», урочисту лінійку до дня визволення Михайлівки від німецько-фашистських загарбників, годину-реквієм по вшануванню пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр.

Члени клубу спільно з депутатським корпусом обласної ради проводять роботу по встановленню пам'ятника Герою Радянського Союзу Доліній М.І. Члени клубу проводять пошукову роботу по встановленню зв'язків з родичами Героя Радянського Союзу Павловському Ф.І. В 2008 році пошукова група Михайлівської районної гімназії була нагороджена грамотою Михайлівської райдержадміністрації за активну участь в підготовці національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр. в Україні та її обласних томів. В 2013-2014 рр. гуртківці взяли участь в краєзнавчій експедиції на лінію Вотан в район сіл Чапаївка Токмацького району і Мордвинівка Мелітопольського району, де досліджували події Мелітопольської визвольної операції 1943 року.

В 2009 році в Михайлівській районній гімназії я очолила гурток історичного краєзнавства. Мета роботи гуртка – сприяти самореалізації учнів шляхом залучення до різних видів краєзнавчо-пошукової і дослідницької діяльності, поглибити знання вихованців з історії Запорізького краю в контексті загального історичного процесу. Основні завдання гуртка: створення в учнів стійкої мотивації до історико-краєзнавчої діяльності, виявлення і розвиток творчих здібностей вихованців засобами історичного краєзнавства, інтелектуальний розвиток учнів та формування потреби в самовдосконаленні. У 2010 році мною була створена авторська програма гуртка історико-краєзнавчого профілю.

Програма складається з 8 тем, кожна з яких має не тільки теоретичну частину, а й практичну. Так, при опрацюванні теми «Мала академія наук» учні готують реферати, виступи, доповіді. Я розробляю план підготовки і захисту науково-дослідницьких робіт. Учні працюють над збором інформації в краєзнавчих музеях і архівах (районних і обласних), беруть інтерв'ю в очевидців подій. Учні оформляють і захищають свої науково-дослідницькі і творчі роботи.

Велика увага приділяється безпосередній роботі учнів з джерелами знань (словниками історичних термінів, історичними енциклопедіями, довідниками, науковою, науково-популярною літературою). При опрацюванні теми «Інформація» були організовані екскурсії учнів до бібліотеки, де учні набувають навичок працювати з каталогами, каталожними картками, складають бібліографію за певною темою, конспектують невеликі статті з довідкової літератури, пишуть міні-реферати.

Працюючи над своїми краєзнавчо-пошуковими проектами діти отримують мої консультації, поради по визначенню теми проекту, ми спільно розробляємо плани стосовно його підготовки та захисту.

На своїх заняттях гуртківці набувають знань з основ риторики і спілкування. Для учнів розроблена система тематичних виступів перед аудиторіями різного рівня підготовленості. Складається план-графік цих виступів. Саме на таких практичних заняттях діти вдосконалюють своє ораторське мистецтво.

Дуже любляють діти туристичний напрямок роботи. Разом зі мною вони здійснюють туристично-краєзнавчі походи по рідному краю, де вони збирають інформацію про історичні, етнографічні пам'ятки, досліджують місцевий фольклор. В походах діти займаються фотографуванням з метою оформлення фотолітописів і фотостендів. Школярі набувають навичок працювати в польових умовах.

Практична наукова діяльність гуртківців включає в себе: проведення конференцій, семінарів, дискусій, міні-референдумів на історичну та краєзнавчу тематику. Учні збирають матеріали і поповнюють експозиції шкільного музею «Берегиня» і Кімнати бойової слави, проводять в них екскурсії для учнів початкових і середніх класів, ознайомлюючи їх з історією рідного краю.

Для активізації пізнавальної діяльності учнів в позаурочній діяльності я розробила алгоритми щодо вивчення історії рідного села, своєї родини і родоvodu, методичні рекомендації щодо вивчення усної народної творчості та етнографічного матеріалу.

Гуртківці-краєзнавці володіють навичками створення, оформлення і захисту науково-дослідницьких проектів. Всі вони пов'язані з історією Михайлівщини. В своїх дослідженнях діти використовують такі наукові методи як: історико-хронологічний, порівняльний, статистичний, системно-структурний, інтерв'ювання очевидців і учасників подій, метод аналізу і синтезу. Члени гуртка діляться своїми надбаннями і популяризують свою діяльність на шпальтах місцевої преси. Тематика науково-дослідницьких проектів учнів: «Сталінська репресивна політика на теренах Михайлівщини в 30-40-х роках ХХ століття», «Депортації українців і заселення Михайлівського району в 50-х роках ХХ століття», «Німці-колоністи в історії Запорізького краю», «Афганська війна в долях воїнів-інтернаціоналістів Михайлівського району». Члени гуртка щороку беруть активну участь в районних, обласних та Всеукраїнських конкурсах та експедиціях «Моя Батьківщина – Україна», «Непізнана історія мого краю», «Моя Мала Батьківщина», «Кращий краєзнавець», «Твої герої, Запорізький край», конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН.

Перспективними напрямками досліджень є: історія однієї події, історія родини, історія особи в її взаєминах з суспільством та державою, історія місцевості (дому, школи, вулиці), історія інших, як засіб пізнання власного минулого.

Досягнення вихованців гуртка історичного краєзнавства

2009 – 2010 н.р.

- Костюченко С. – переможець Всеукраїнського етапу конкурсу «Доля в'язнів концтаборів, військово – полонених та жителів гетто»

- Найдьонов О. – III місце в обласному етапі конкурсу - захисту науково – дослідницьких проектів МАН

2010-2011н.р.

- Данилюк Л. – I місце у Всеукраїнському етапі конкурсу науково – пошукових робіт присвяченого 20 річниці незалежності України

- Данилюк Л. – III місце за доповідь на XXX обласній краєзнавчій конференції учнівської молоді «Мій рідний край»

- Данилюк Л. – I місце у обласному етапі конкурсу науково – пошукових робіт присвяченого 20 річниці незалежності України

- Данилюк Л. – I місце в районному етапі Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості «Історія України і державотворення»

2011- 2012 н.р.

- гурток посів I місце в обласному турі Всеукраїнської експедиції «Моя Батьківщина - Україна»

- гурток посів II місце в обласному турі конкурсу знавців рідного краю «Моя Мала Батьківщина»

- Данилюк Л. – переможець в номінації «Кращий турист – краєзнавець 2012р.»

- Двізов М. посів II місце в районній олімпіаді з історії рідного краю

- Шишлова Ю. посіла IV місце в обласному етапі конкурсу - захисту науково - дослідницьких робіт МАН

2012- 2013 н.р.

- Данилюк Л. – III місце у Всеукраїнському етапі конкурсу «Непізнана історія мого краю»

- Данилюк Л. – II місце в обласному етапі конкурсу захисту науково – дослідницьких робіт МАН

- Данилюк Л. - I місце в районному етапі конкурсу захисту науково – дослідницьких робіт МАН

2013- 2014 н.р.

- Сушко Д. – переможець обласного конкурсу «Моя Хортиця»
- Корнійчук А. – переможець обласного конкурсу «Моя Хортиця»
- Григоренко В.- I місце в районному етапі Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості в номінації «Історія України і державотворення»
- Григоренко В.- II місце в обласному етапі конкурсу «Герої Запоріжжя»
- Дребезов Д.—I місце в районному етапі конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт МАН
- Гурток історичного краєзнавства – I місце в обласному етапі конкурсу знавців історії «Моя Мала Батьківщина»

Аналіз досягнень членів гуртка історичного краєзнавства свідчить про те, що система краєзнавчо-пошукової роботи має добру результативність, дає учням всі можливості для самореалізації і розвитку своїх творчих здібностей. А мені, як вчителю, краєзнавство дає можливість всебічно розвивати особистість підлітків, виховувати свідомих громадян України, патріотів рідного краю.